
Historisk sykehusstreik

AKTUELT

LISA DAHLBAK JACOBSEN

Årets streik er den tredje legestreiken siden 1965 – og allerede den lengste.

Sonderingen mellom partene Akademikerne og Spekter brøt på nytt sammen tirsdag kveld, og streiken er nå inne i sin tredje uke. Akademikerne varsler opptrapping av streiken. Fra mandag er 569 medlemmer av Akademikerne i streik ved 13 sykehus.

– Etter at samtaler med Spekter brøt sammen i går, fortsetter streiken nå med fornyet styrke, sier Rune Frøyland i Akademikerne helse, onsdag formiddag.

Det at leger tas ut i streik er ikke dagligdags. Kun to ganger siden 1965 har leger streiket. De to foregående streiken foregikk i 2007 og 2008. Streiken i 2007 varte i åtte dager, mens streiken på Lovisenberg i 2008 varte i 22 dager. Ettersom streiken er varslet å trappes opp fra mandag vil dermed denne streiken bli historisk lang – i skrivende stund er den allerede oppe i 23 dager.

Sykehusstreiken i 2007

I 2007 omfattet streiken hele 950 ansatte ved elleve sykehus, hvor storparten av de streikende var leger. Konflikten hadde eskalert etter at sykehusene fem år tidligere var omorganisert til helseforetak, og to år etter et oppgjør mellom Spekter og Akademikerne som hadde vart i 18 måneder og som endte i Arbeidsretten.

Leder Rune Frøyland og nestleder Torunn Janbu i Akademikerne Helse under streikemøtet i Oslo torsdag kveld. Sykehusstreik . Foto: Jarl Fr. Erichsen / SCANPIX . oto: Jarl Fr. Erichsen / SCANPIX

Ved neste korsvei – nemlig hovedoppgjøret i 2007 – endte oppgjøret med den første streiken for akademikergrupper i sykehus. Streiken varte i åtte dager før man fant en løsning uten tvungen lønnsnemd. Kjernen i konflikten var ifølge VG særlig lønsspørsmålet, både i samlet omfang, men også fordelingen mellom sentrale og lokale tillegg.

– Vi er veldig glade for at streiken er over, og vi er glade for at dette har lønnet seg for oss. Vi har fått på plass viktige tekstelementer og blir nå delaktige i hvordan pengene styres. Denne streiken har lønnet seg for oss på den måte at vi har kommet mye bedre ut enn hva vi gjorde når vi brøt meklingen, sa Rune Frøyland til VG for ti år siden.

Streiken ved Lovisenberg i 2008

I 2008 brøt samtalen mellom arbeidsgiverforeningen Spekter og legene representert av Akademikerne på Lovisenberg sammen under forhandlingene om lønnsoppgjøret. Det var imidlertid ikke i hovedsak lønn som var forhandlingstema.

– Vi streiker for at helsepersonell skal få tilstrekkelig hvile, være opplagte til å behandle pasientene, ha nok helsepersonell i fremtiden, og for en normal lønnsutvikling, sa daværende nestleder i Akademikerne Torunn Janbu, til NRK.

Tillitsvalgt og assistentlege Arne Winsnes ved Lovisenberg sykehus, uttalte dette til Aftenposten:

— Vi ønsker forsvarlig hvile og fritak fra ordinært arbeid etter travle nattevakter uten trekk i lønnen.

19 medlemmer ble tatt ut i streiken – 17 leger, en psykolog og en samfunnsviter. Streiken varte i 22 dager før partene kom til enighet

– Vi har oppnådd et akseptabelt lønnsoppgjør og resultatet innebærer bedre vilkår for seniorlegene, skrev daværende president i Den norske legeforening, Torunn Janbu, i en pressemelding publisert i VG.

«Nesten-streiken» i 2014

Akademikerne helse brøt 8. august 2014 forhandlingene med Spekter om ny hovedtariffavtale for helseforetakene. Oppgjøret gikk derfor til mekling. Akademikerne brøt forhandlingene fordi de opplevde at Spekter ønsket å innføre mer sentralstyring og kontroll i norske sykehus, mens Akademikerne ønsket at det enkelte sykehus skulle få større lokal handlefrihet.

Kjernespørsmålene dreide seg altså om organisering, ledelse, arbeidstid og midlertidige ansettelser.

Da oppgjøret gikk til mekling kom partene imidlertid til enighet. Akademikerne mente det var mange spørsmål som ikke ble løst i oppgjøret, men ut fra en totalvurdering valgte de å akseptere meklingsskissen fordi de så at det forelå en forpliktende implementering av faste stillinger.

Fem timers motstand i 1988

I 1988 fant myndighetene at legedekningen i utkantstrøk var dårlig sammenliknet med utviklingen i mer sentrale områder, og det ble innført en midlertidig lov om stillingsstopp for leger. Det hadde nok også betydning at Gro Harlem Brundtland var tilbake i statsministerstolen. Denne loven ble kalt beordringsloven og inneholdt et generelt forbud mot å opprette nye stillinger i offentlig og privat virksomhet. Forbudet skulle vare i to år og gjelde fra 1. mars 1988. Loven ga Sosial- og helsedepartementet adgang til å forby nyansettelse i ledige stillinger. Det var mulig å søke dispensasjon hos legefordelingsutvalget, som hadde sekretariat i Helsedirektoratet. Legeforeningen var enig i at det var mangelfull legedekning i utkantstrøk, men mente at dette måtte møtes med positive virkemidler og ikke med tvangsmessig regulering av legearbeidsmarkedet og inngrep i fri etablering og fritt legevalg. Legeforeningen markerte sin motstand med en fem timers streik, noe legene i Tromsø ikke var enig i – og som resulterte i en motaksjon.

Sykehusstreiken i 2016

I år er det individuelle vaktplaner versus kollektive rammer som er konflikten kjerne. Ifølge løpesedlene de streikende deler ut mener Akademikerne og legene at de allerede har vide unntak fra arbeidsmiljøloven, og krever at kollektive vaktplaner sikrer forsvarlig arbeidsbelastning for hver enkelt lege. De mener at individuelle arbeidsplaner gjør det lettere å presse den enkelte arbeidstaker. Særlig utsatt kan de mange tusen legene i midlertidige stillinger være. Akademikerne mener også at det i praksis vil bli umulig for tillitsvalgte å kontrollere om den enkelte arbeidstaker har et forsvarlig arbeidsmiljø.

Etter at sonderingen mellom Spekter og Akademikerne på nytt brøt sammen skriver Anne Kari Bratten dette på Spekters egne nettsider:

– Vi beklager sterkt at samtaler med Akademikerne for å løse streiken ikke førte fram, til tross for at Spekter har tilbudt en rekke tiltak for å komme dem i møte på de bekymringene de har anført. Vi oppfatter at Akademikerne står fast på sin ultimative posisjon om at legenes arbeidstid bare skal kunne planlegges på én måte.

Rune Frøyland sier:

– Akademikerne beklager at partene etter tre uker med streik ikke har klart å finne frem til en løsning, og at tillitskrisen i sykehus har blitt ytterligere forsterket etter den siste tidens hendelser.

Publisert: 29. september 2016. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 14. juli 2026.